

УДК 581.9(477)

ЧАГАРНИКОВА РОСЛИННІСТЬ ПОДІЛЬСЬКО-БЕССАРАБСЬКОГО ПРИДНІСТРОВ'Я

Т. Фіцайло

*Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, Київ 01601, Україна
e-mail: fitsailo@yahoo.com*

Розглядаються синтаксономія, ценотичні й екологічні особливості чагарникових угруповань класу Rhamno-Prunetea Подільсько-Бессарабського Придністров'я. В регіоні досліджень представлені три союзи: *Prunion spinosae* (угруповання формуються звичайно по більш-менш змитих ґрунтах лесових порід схилів балок, де нерідко утворюють непролазні зарості з *Prunus spinosa* і трав'яних ксеромезофільних видів), *Berberidion vulgaris* (багатовидові, теплолюбні зарості зі значною участю степових і узлісних видів на багатих ґрунтах), який є найбільш ценотично репрезентативним, *Lamio purpureae-Acerion tatarici* (угруповання формуються на місці байрачних лісів в ущелинах кристалічних порід). Наведена характеристика десяти асоціацій, з яких одна описана вперше – *Lembotropido nigricantis-Cornetum maris*. Поєднання ксерофітних і мезофітних елементів, різне насичення карбонатами ґрунтів характеризує умови формування чагарникових ценозів, їхню екологічну специфіку і загалом специфіку регіону досліджень.

Ключові слова: синтаксономія, чагарникові угруповання, *Berberidion*, *Prunion spinosae*, *Lamio purpureae-Acerion tatarici*, Поділля, Придністров'я.

Сучасний рослинний покрив регіону досліджень є трансформованим унаслідок інтенсивної індустріальної й агротехнічної діяльності. За «Геоботанічним районуванням» досліджена територія, розташована в Євразійській степовій області, Лісостеповій зоні, Східноєвропейській лісостеповій провінції дубових лісів, остепнених луків і лучних степів, у межах трьох округів – Бессарабського (дубових і букових лісів, остепнених луків і лучних степів), Центральноподільського (грабово-дубових та дубових лісів і суходільних луків) та Південноподільського (дубових лісів і лучних степів) [1].

Природна рослинність найкраще збереглася у заплавах річок, іноді на їхніх терасах, на ділянках зі значною еродованістю ґрунтів. Залісеність території становить 15% – дубові та грабові ліси поширені по горбисто-грядових ерозійно-зеувних схилах, а буково-грабово-дубові ліси – по хвилястих межирічних рівнинах. Степові ділянки (4%) пов'язані з крутосхилами, їх інтенсивно спасують, через що травостій порушений і перебуває на різних стадіях пасовищної дигресії. У заплавах, широких днищах балок сформувалися лугові ландшафти з лучними й лучно-болотними ґрунтами.

Клімат цієї території є теплим і сухим. Середня температура липня становить +20°C, січня -5°C, а кількість опадів коливається в межах 460–570 мм на рік [2]. Характерною рисою рельєфу є чергування хвилястих вузьких, часом гребенеподібних межиріч і глибоких каньйоноподібних меридіональних долин численних приток р. Дністер. Глибина врізу долин становить від 50–60 м у середній частині течії до 150–200 м у нижній частині. Тільки біля р. Дністер рельєф значно розчленований глибокими ярами (250–290 м) і каньйонопо-

дібними долинами. На схилах річкових долин відслонюються палеозойські пісковики та глинисті сланці, мезозойські вапняки, мергелі з прошарками пісковиків і кайнозойські глауконітові пісковики, зелені глини, вапняки та мергелі, перекриті галькою та лесоподібними суглинками. На крутих схилах долин сформувалися дерново-карбонатні ґрунти, на меж-ір'яччях, крім різних підтипів сірих опідзолених ґрунтів, ще й опідзолені чорноземи [4].

Матеріали та методи

Дослідження проводили у 2008 р. маршрутним методом з використанням еколого-флористичних критеріїв опису рослинних угруповань. Загалом для аналізу залучено 141 геоботанічний опис. Формування, опрацювання і перетворення фітоценотичних таблиць здійснено з використанням пакету програм FICEN2 [14]. Для ідентифікації виділених синтаксонів були використані праці деяких авторів [8–13, 15, 16]. Опис нового синтаксона здійснено згідно з Кодексом фітосоціологічної номенклатури [17]. Види рослин наведені за Визначником рослин України [3].

Результати і їхнє обговорення

За результатами опрацювання геоботанічних матеріалів отримано синтаксономічну схему чагарникової рослинності, наведену нижче.

Cl. *Rhamno-Prunetea* Rivas Goday et Carb. 1961

Ord. *Prunetalia spinosae* R. Tx. 1952

All. *Prunion spinosae* Soó (1931) 1940

Ass. *Prunetum spinosae* R. Tx. 1952

Ass. *Swido sanguinei-Crataegetum leiomonogynae* Fitsailo 2005

All. *Berberidion vulgare* Br.-Bl. 1950

Ass. *Pado-Coryletum* Moor 1958

Ass. *Roso vosagiatae-Coryletum* Oberd. 1957

Ass. *Sambuco-Prunetum* Doing 1962

Ass. *Rhamno-Cornetum sanguinei* Pass. (1957) 1963

Ass. *Corno-Prunetum spinosae* (R. Tx. 1952) Wittig 1975

Ass. *Lembotropido nigricantis-Cornetum maris* ass. nov. hoc loco

All. *Lamio purpureae-Acerion tatarici* Fitsailo 2007

Ass. *Pruno stepposae-Aceretum tatarici* Fitsailo 2007

Subass. *Pruno stepposae-Aceretum tatarici chaerophyllotosum temulaea*

Fitsailo 2007

Ass. *Potentillo sulfareae-Aceretum tatarici* Fitsailo 2007

Асоціація ***Prunetum spinosae*** (табл. 1, описи 1–9) представлена південним варіантом з *Prunus stepposa*, який домінує в ценозах. Відносно молоді експансивні зарості, що не мають вертикальної та периферійної структурованості. Це типові монодомінантні зарості (зімкнутістю 0,7–1,0) терену (*Prunus stepposa*) із поодиноким траплянням (переважно по периферії куртин) *Rosa corymbifera*, *R. dumalis*, *Crataegus pseudokyrstostyla*, *Rhamnus cathartica*. Трав'яний покрив (ПП 5–30%) представлений лучно-степовим різнотрав'ям. Ценози поширені по схилах ярів як узлісні та відокремлені чагарникові зарості спорадично на всій території досліджень.

Асоціація ***Swido sanguinei-Crataegetum leiomonogynae*** (табл. 1, описи 10–25) вперше описана була для придніпровського лісостепу [5]. В угрупованнях з території Поділля трапляються види, характерні для екоотопів з багатими на карбонати ґрунтами (*Cotinus coggygria*, *Viburnum lantana*, *Salvia verticillata*, *Bupleurum falcatum*, *Sesleria heufleriana*), формуючи відкриті чагарникові угруповання «паркового» типу з переважанням *Swida sanguin-*

Фітоценотична характеристика союзу *Prunion spinosae*

Експозиція	S	E	SW	E	-	W	W	-	NW	E	S	S	S	SW	E	W	S	E	SW
Крутизна схилу	10	-	10	-	-	30	35	-	5	5	35	35	35	30	10	40	30	25	30
Зімкнутість чаг. ярусу	0.7	1.0	0.8	0.9	1.0	0.8	0.7	1.0	0.6	1.0	0.8	0.9	0.8	0.9	0.8	1.0	0.9	0.9	0.9
Проективне покриття, %	30	10	25	10	5	25	25	15	30	10	20	5	10	20	10	15	25	15	20
Кількість видів	14	13	13	14	10	13	15	11	14	14	14	11	14	14	14	17	16	11	14
Номер опису в базі даних	930	907	950	908	954	923	953	992	1015	1013	1022	1023	1024	1031	1030	1037	927	1034	1032
Номер опису в таблиці	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13	14	16	19	20	23	24	25
Номер синтаксону	1									2									

Prunetum spinosae R.Тх. 1952

<i>Prunus stepposa</i>	5	5	5	5	5	5	5	5	5
<i>Euphorbia cyparissias</i>	1	.	+	+	.	.	+	+	+

Swido sanguinei-Crataegetum leiomonogynae Fitsailo 2005

<i>Berberis vulgaris</i>
<i>Cerasus avium</i>
<i>Stachys transsilvanica</i>
<i>Viburnum lantana</i>
<i>Crataegus leiomonogyna</i>

Cl. Rhamno-Prunetea Rivas Goday et Carb. 1961 (All. *Prunion spinosae* Soó (1931) 1940)

<i>Swida sanguinea</i>	1	2	5	5	5	+	5	1	2	4
<i>Rosa corymbifera</i>	.	.	.	1	+	+	1	.
<i>Rosa dumalis</i>	+	+	+	+	.	.
<i>Rhamnus cathartica</i>	+
<i>Frangula alnus</i>	1	1	1	+
<i>Acer campestre</i>	2	+	.
<i>Cotinus coggygria</i>	+	+	5
інші види:																				
<i>Poa angustifolia</i>	3	+	.	.	.	+	1	3	3	+	3	.
<i>Coronilla varia</i>	2	+	+	.	+	.	1	.	+	.	2	.	+	+	1	+	1	.	1	.
<i>Teucrium chamaedrys</i>	2	+	+	.	.	3	2	.	+	.	3	+	2	2	1	2	2	1	1	.
<i>Salvia verticillata</i>	.	.	+	.	.	1	2	.	.	.	1	+	.	.	1	.
<i>Achillea submillefolium</i>	1	.	.	+	+	2	.	.	1	+	+	.	1	+	.
<i>Festuca valesiaca</i>	.	.	3	.	.	.	3	.	.	1	.	.	.	2	+	.	1	.	.	.
<i>Galium verum</i>	2	.	2	+	+	.	.	+	3	.	2	.	.	3	.
<i>Agrimonia eupatoria</i>	.	.	+	+	3	+	+	3	.	.
<i>Daucus carota</i>	.	+	.	.	.	1	.	+	1	.	.	.
<i>Stenactis annua</i>	.	1	.	2
<i>Galium ruthenicum</i>	1	+	2	.	1
<i>Geum urbanum</i>	.	+	.	.	1	2
<i>Convolvulus arvensis</i>	+	.	.	+	.	.	.	1
<i>Medicago romanica</i>	1	.	.	+	+	.	.
<i>Urtica dioica</i>	.	1	+	2
<i>Hypericum perforatum</i>	+	.	.	+	+	.	.
<i>Anthericum ramosum</i>	2	+	.	.	.	3	.
<i>Plantago media</i>	+	+	.	.	3
<i>Viola ambigua</i>	.	+	+	+	.	.

Види, які трапляються зрідка: *Acer tataricum* [20 (+)]; *Allium sphaerocephalon* [7 (+)]; *Anchusa procera* [16 (+)]; *Anemone sylvestris* [3 (3)]; *Artemisia absinthium* [8 (+)]; *Artemisia vulgaris* [4 (1)];

Bupleurum falcatum [20 (1)]; *Campanula sibirica* [7 (+)]; *Carpinus betulus* [2 (+)]; *Cerasus mahaleb* [21 (+)]; *Chamaecytisus ruthenicus* [17 (+)]; *Cichorium intybus* [9 (1)]; *Clematis integrifolia* [13 (+), 19 (1)]; *Crataegus curvisepala* [18 (+), 25 (+)]; *Crataegus fallacina* [4 (1)]; *Crataegus lipskyi* [1 (1)]; *Crataegus pseudokyrstostyla* [6 (1)]; *Elytrigia repens* [4 (+), 8 (+)]; *Eryngium campestre* [3 (+), 7 (1)]; *Euonymus verrucosa* [10 (4), 23 (+)]; *Euphorbia sequierana* [8 (+)]; *Euphorbia stepposa* [11 (+), 13 (+)]; *Falcaria vulgaris* [1 (+), 8 (+)]; *Festuca pratensis* [4 (+), 6 (2)]; *Fragaria viridis* [1 (1)]; *Galium aparine* [10 (1)]; *Geranium sanguineum* [23 (+)]; *Heracleum sibiricum* [10 (+)]; *Juglans regia* [5 (+)]; *Lamium purpureum* [4 (+)]; *Leontodon hispidus* [9 (+), 24 (+)]; *Ligustrum vulgare* [14 (+)]; *Lysimachia nummularia* [5 (+)]; *Marrubium praecox* [20 (+)]; *Melica transsilvanica* [8 (+)]; *Padus avium* [9 (+)]; *Pimpinella saxifraga* [25 (+)]; *Poa pratensis* [2 (1)]; *Poa versicolor* [7 (2)]; *Polygala sibirica* [25 (+)]; *Populus tremula* [2 (+), 4 (+)]; *Potentilla reptans* [1 (+), 5 (+)]; *Pyrus communis* [25 (2)]; *Quercus robur* [10 (+)]; *Ranunculus assubicus* [21 (+)]; *Ranunculus polyanthemus* [9 (1)]; *Rosa rubiginosa* [9 (+), 22 (+)]; *Salvia pratensis* [3 (+)]; *Senecio jacobaea* [9 (+)]; *Sesleria heufleriana* [7 (+)]; *Solanum nigrum* [2 (+)]; *Stipa pennata* [11 (2), 13 (+)]; *Taraxacum officinale* [5 (+), 22 (+)]; *Thymus marschallianus* [1 (+), 23 (+)]; *Ulmus carpinifolia* [16 (1), 20 (+)]; *Valeriana collina* [3 (1)]; *Viburnum opulus* [19 (2)]; *Vicia tetrasperma* [10 (2)]; *Vinca herbacea* [11 (+), 25 (+)]; *Vincetoxicum hirundinaria* [24 (+)]; *Viola arvensis* [13 (+), 14 (+)]; *Viola hirta* [14 (+), 25 (+)]. **Локалізація і дата опису:** 930 – 09.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н, ок. с. Куражин; 907 – 08.06.08 Хмельницька обл., Дунаєвицький р-н, ок. с. Велика Кужелева; 950 – 10.06.08 Хмельницька обл., Кам'янець-Подільський р-н, Китайгородська стінка; 908 – 08.06.08 Хмельницька обл., Дунаєвицький р-н, ок. с. Велика Кужелева; 954 – 11.06.08 Чернівецька обл., Кельменецький р-н, ок. с. Подвір'ївка; 923 – 08.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н., між с. Косиківці та с. Губарів, урочище Чугор; 953 – 10.06.08 Хмельницька обл., Кам'янець-Подільський р-н, Китайгородська стінка; 992 – 16.06.08 Вінницька обл., Могилів-Подільський р-н, ок. с. Іракліївка, узлісся; 1015 – 21.06.08 Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Ставки; 1013 – 20.06.08 Вінницька обл., Немирівський р-н, ок. с. Самчинці, лівий берег р. П. Буг, у розщелинах граніту; 1022 – 21.06.08 Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Дмитрашківка, між камінням; 1023 – 21.06.08 Там само; 1024 – 21.06.08 Там само; 1031 – 21.06.08 Там само; 1030 – 21.06.08 Там само; 1037 – 22.06.08 Там само; 924 – 08.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н., між с. Косиківці та с. Губарів, урочище Чугор; 926 – 08.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н., між с. Косиківці та с. Губарів, урочище Чугор; 927 – 09.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н, ок. с. Куражин; 1034 – 22.06.08 Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Дмитрашківка, між камінням; 1032 – 22.06.08 Там само. **Номерами позначено синтаксони:** 1 – *Prunetum spinosae*; 2 – *Swida sanguinei-Crataegum leiomonogyna*.

ea, *Crataegus leiomonogyna* та значною участю *Rosa corymbifera*, *Cerasus avium*, *Frangula alnus*. Також у цих угрупованнях поодинокі трапляються *Berberis vulgaris*, *Viburnum lantana*, *Rosa dumalis*, *Rhamnus cathartica* та *Prunus stepposa*. У трав'яному покриві (ПП 5–35%) переважають узлісні та лучно-степові види (*Stachys transsilvanica*, *Coronilla varia*, *Teucrium chamaedrys*, *Salvia verticillata*). Розповсюджені угруповання цієї асоціації на територіях Вінницької та Хмельницької обл. на ділянках з уламками каміння. Загалом ці угруповання зазнають значного антропогенного впливу (випасання).

Найбільшу ценотичну репрезентативність у регіоні досліджень має союз *Berberidion*. Крім типових для цього союзу угруповань асоціацій *Rhamno-Cornetum sanguinei*, *Corno-Prunetum spinosae* та *Sambuco-Prunetum spinosae*, виявлено також дві асоціації з участю *Corylus avellana*. Ліщинові зарості в Україні зазвичай утворюють підлісок, а не сформовані чагарникові ценози, тому дуже цікаво було виявити їх.

Узлісні чагарникові угруповання з *Corylus avellana* та *Padus avium* на сірих лісових ґрунтах Вінницької й Чернівецької обл. представлені асоціацією **Pado-Coryletum** (табл. 2, описи 1–5). Також у формуванні чагарникового ярусу беруть участь *Acer campestre*, *Crataegus curvisepala*, *C. pseudokyrstostyla*, *Acer tataricum*, *Swida sanguinea*. Спорадично трапляються *Euonymus europaea*, *Cornus mas*, підріст *Carpinus betulus* та *Quercus robur*. У

Закінчення табл. 2

Номер опису в таблиці <i>Corno-Prunetum</i> (R. Tx. 1952) Wittig 1975	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
	+																									
<i>Prunus spinosa</i>
<i>Cl. Rhamno-Prunetea Rivas Goday et Carb. 1961 (All. Berberidion vulgaris Br.-Bl. 1950)</i>
<i>Swida sanguinea</i>	+	+	.	.	1	2	+	+	2	.	4	1	5	4	3	.	5	5	.	4	5	3	+	2	2	
<i>Euonymus europaea</i>	+	.	+	2
<i>Rosa corumbifera</i>	+	.	.	.	+	.	.	.	1	1
<i>Crataegus pseudokyrstostyla</i>	.	.	2	2	4
<i>Crataegus curvisepala</i>	+	.	3	.	1	.	+	1	+	3	1
<i>Acer tataricum</i>	4	.	+	.	+	+	1
<i>Cornus mas</i>	.	1	.	.	.	+	+
<i>Crataegus fallacina</i>	.	+	+	+	.	.	1	.
<i>Crataegus praearmata</i>	2	+	+
<i>Euonymus verrucosa</i>	+	2	.	.	.	+
<i>Pyrus communis</i>
<i>Rosa canina</i>	+
<i>Rosa rubiginosa</i>
<i>Rubus caesius</i>
<i>Crataegus leucomoguna</i>
Інші види:
<i>Achillea submillefolium</i>	+	.	.	+	.	+	+	+	+	+	.	.	.	+	+
<i>Agrimonia eupatoria</i>	.	.	+	+	+	+	.	1	+	1	.	.	.	+	2	1
<i>Fragaria viridis</i>	1	.	.	.	1	.	1	+	.	.	1	.	.	.	1	+
<i>Galium aparine</i>	+	.	1	3	3	.	.	.	3	2	3	3	3	1	.	3
<i>Geum urbanum</i>	.	.	2	2	3	+	1	.	+	1	2
<i>Vupleurum falcatum</i>	.	1	1	.	1	1	2	.	.	1
<i>Festuca valesiaca</i>	+	.	2	2	+	.	+	.	3	1
<i>Coronilla varia</i>	2	3	1
<i>Dactylis glomerata</i>	1	.	+	.	.	+	2	2	1
<i>Poa angustifolia</i>
<i>Convolvulus arvensis</i>	+	.	.	+
<i>Festuca pseudodalmatica</i>	+	.	1	2
<i>Galium verum</i>	1	.	.	.	2	1	.	.	.
<i>Galium mollugo</i>	.	+	2	+	+	+
<i>Adonis vernalis</i>	.	+	+	+
<i>Stachys transsilvanica</i>	.	+	+	+

Види, які трапляються зрідка: *Acer negundo* [19 (1)]; *Acer platanoides* [10 (+)]; *Acinus arvensis* [16 (+)]; *Anthriscus sylvestris* [12 (+)]; *Arrhenatherum elatius* [9 (1)]; *Artemisia absinthium* [19 (+), 23 (+)]; *Arum besseraianum* [10 (+)]; *Asarum europaeum* [5 (1), 10 (1)]; *Astragalus glycyphyllos* [25 (+)];

Aurinia saxatilis [16 (+)]; *Brachypodium sylvaticum* [25 (3)]; *Campanula persicifolia* [1 (+), 3 (+)]; *Campanula sibirica* [16 (+)]; *Campanula trachelium* [1 (+), 9 (2)]; *Carex contigua* [3 (+)]; *Carpinus betulus* [1 (1), 25 (1)]; *Clematis recta* [2 (+)]; *Cotinus coggygia* [24 (+)]; *Daucus carota* [20 (+), 22 (2), 23 (+)]; *Elytrigia repens* [13 (3), 5 (2)]; *Equisetum pratense* [11 (+)]; *Euphorbia stepposa* [18 (+)]; *Frangula alnus* [25 (1)]; *Fraxinus excelsior* [10 (+), 21 (1), 24 (+)]; *Galeobdolon luteum* [1 (+), 10 (3)]; *Galium ruthenicum* [17 (1)]; *Hieracium sibiricum* [13 (+)]; *Hieracium virosum* [18 (+)]; *Humulus lupulus* [11 (1)]; *Hyperticum hirsutum* [3 (+), 4 (+)]; *Isatis tinctoria* [2 (+)]; *Leonodon hispidus* [22 (2)]; *Leonurus quinquelobatus* [13 (+), 23 (+)]; *Leopoldia comosa* [24 (+)]; *Libanotis intermedia* [2 (2), 7 (+), 9 (+)]; *Lysimachia nummularia* [25 (+)]; *Marrubium graecox* [19 (+)]; *Medicago romanica* [8 (+), 20 (+)]; *Melampyrum arvense* [8 (+), 9 (+)]; *Melancholium album* [12 (+)]; *Melica transsylvanica* [8 (+)]; *Mercurialis perennis* [10 (+)]; *Plantago media* [18 (+)]; *Poa compressa* [20 (3)]; *Poa versicolor* [2 (+), 7 (2), 8 (2)]; *Populus nigra* [10 (4)]; *Potentilla reptans* [11 (+)]; *Potentilla sulphurea* [19 (+), 22 (+)]; *Pulmonaria obscura* [10 (2)]; *Quercus robur* [2 (+), 4 (+), 6 (+)]; *Ranunculus auricomus* [11 (+)]; *Ranunculus polyanthemos* [22 (+)]; *Salvia nemorosa* [21 (2)]; *Salvia pratensis* [24 (1)]; *Scrophularia nodosa* [25 (+)]; *Sesleria heuffleriana* [2 (3), 16 (2), 1 (2)]; *Stachys sylvatica* [10 (+)]; *Stenactis annua* [14 (+), 21 (+)]; *Stipa pennata* [17 (+)]; *Taraxacum officinale* [15 (+), 19 (+)]; *Thalictrum minus* [15 (+)]; *Thymus marschallianus* [22 (+)]; *Tortilis japonica* [14 (+)]; *Valeriana stolonifera* [19 (+)]; *Veronica chamaedrys* [15 (1)]; *Vicia tetrasperma* [3 (+), 20 (+)]; *Vincetoxicum hircundinaria* [2 (+), 17 (+), 19 (+)]; *Viola arvensis* [3 (+)]; *Viola hirta* [25 (1)]. **Локалізації і дата опису:** 1000 – 19.06.08 Вінницька обл., Іллінецька дача, узлісся; 962 – 12.06.08 Чернівецька обл., Кельменецький р-н, ок. с. Дністрівка, кам'янисті осипи; 1001 – 19.06.08 Вінницька обл., Іллінецька дача, узлісся; 1003 – 19.06.08 Там само; 1002 – 19.06.08 Там само; 970 – 12.06.08 Чернівецька обл., Кельменецький р-н, ок. с. Дністрівка; 968 – 12.06.08 Там само; 971 – 12.06.2008 Там само; 967 – 12.06.08 Там само; 958 – 11.06.08 Чернівецька обл., Хотинський Держлісгосп АПК; 916 – 08.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н, ок. с. Кружківці, під скелею; 911 – 08.06.08 Хмельницька обл., Дунаєвицький р-н, ок. с. Велика Кужелева; 1017 – 21.06.08 Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Ставки, під скелею; 919 – 08.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н, між с. Косиківці та с. Губарів, урочище Чугор; 932 – 09.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н, ок. с. Куражин; 974 – 12.06.08 Чернівецька обл., Кельменецький р-н, ок. с. Комарів; 1021 – 21.06.08 Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Дмитрашківка, між камінням; 1038 – 22.06.2008 Там само; 1039 – 22.06.2008 Там само; 978 – 13.06.2008 Чернівецька обл., Сокирянський р-н, ок. м. Новодністрівська; 961 – 12.06.08 Чернівецька обл., Кельменецький р-н, ок. с. Дністрівка; 1016 – 21.06.08 Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Ставки; 991 – 16.06.08 Вінницька обл., Мурованокуриловецький р-н, ок. с. Жван; 960 – 12.06.08 Чернівецька обл., Кельменецький р-н, ок. с. Дністрівка; 1004 – 20.06.08 Вінницька обл., Немирівський р-н, ок. с. Самчинці, Самчиньське заповідне урочище. **Номерами позначено синтаксони:** 1 – *Rado-Coryletum*; 2 – *Roso-Coryletum*; 3 – *Sambuco-Prunetum*; 4 – *Rhamno-Cornetum*; 5 – *Corno-Prunetum*.

трав'яному ярусі переважають *Viola ambigua*, *Poa nemoralis*, *Galium aparine*, *Geum urbanum*.

Асоціація **Roso vosagiaceae-Coryletum** (табл. 2, описи 6–9). Ліщинові угруповання з участю *Rosa dumalis*, *Cerasus mahaleb*, *Swida sanguinea*, підріст *Ulmus carpinifolia* (зімкнутість чагарників 0,9–1,0). Трав'яний покрив (ПП 5–15%) представлений лучно-степовим різнотрав'ям. Угруповання займають ділянки на південно-західних схилах різної крутизни з вилугуваними чорноземами в Чернівецькій обл. Для України асоціація наводиться вперше.

Ценози асоціації **Sambuco-Prunetum spinosae** (табл. 2, описи 10–13), що є найбільш розповсюдженими на теренах України, займають ділянки з вогкими і помірно багатими ґрунтами. Чагарниковий ярус угруповань формують *Sambucus nigra*, *Swida sanguinea*. Зімкнутість чагарникового ярусу 0,7–1,0, проективне покриття травостою – 25–30%, видова насиченість – 11–16 видів. У формуванні ценозів також беруть участь *Lamium purpureum*, *Aegopodium podagraria*, *Artemisia vulgaris*, *Urtica dioica* та *Galium aparine*. Ділянки з угрупованнями цієї асоціації займають незначні площі вздовж полів і луків, по днищах балок, на рудеральних місцях.

Асоціація **Rhamno-Cornetum sanguinei** (табл. 2, описи 14–20). Термофільні чагарникові угруповання з лучно-степовим різнотрав'ям на дерново-карбонатних, лучно-чорноземних ґрунтах і лесовидних суглинках. Чагарниковий ярус сформований *Rhamnus cathartica*, *Swida sanguinea*, *Viburnum lantana* й *Cerasus avium*. До складу цих угруповань належать такі рідкісні види як *Sesleria heufleriana* та *Stipa pennata*. Ценози поширені спорадично на всій території досліджень.

Асоціація **Corno-Prunetum spinosae** (табл. 2, описи 21–25). Ценози формують *Prunus spinosa* та *Swida sanguinea* із незначною участю *Crataegus fallacina*, *Rhamnus cathartica* та *Rosa rubiginosa*. Узлісні маловидові угруповання з лучно-степовими видами у трав'яному покриві на малогумусних, опідзолених чорноземах. Екотопічно угруповання займають узлісні ділянки вздовж лісових ценозів класу Querceto-Fagetea або галявини посеред лісу з чагарниковими острівцями.

Також у складі союзу Berberidion нами описана нова асоціація *Lembotropido nigricantis-Cornetum maris*, угруповання якої формуються на схилах із карбонатними осипами. У Європі чагарникові угруповання із переважанням *Cornus mas* залучають до узлісних і післялісових (*Quercetea pubescentis*) ценозів [12].

Асоціація **Lembotropido nigricantis-Cornetum maris ass. nov. hoc loco**

Діагностичні види: *Cornus mas*, *Lembotropis nigricans*, *Cotinus coggygria*.

Номенклатурний тип: таблиця 3, опис № 936 (holotypus) виконаний Т.В. Фіцайло 09.06.2008 р. на ділянці схилу (<40°) південно-західної експозиції, поблизу с. Куражин Новоушицького р-ну Хмельницької обл. Зімкнутість чагарників становить 1,0, проективне покриття трав'яного ярусу – 5%, видова насиченість – 14 видів.

Чагарниковий ярус сформований, крім діагностичних видів, ще й *Swida sanguinea*, *Viburnum lantana*, *Berberis vulgaris*, *Cerasus mahaleb*, *Rosa rubiginosa*. Поодинокі в цих ценозах трапляються *Crataegus lipskyi* та *Rhamnus tinctoria*. У трав'яному покриві переважають лучно-степові види – *Teucrium chamaedrys*, *Coronilla varia*, *Daucus carota*, *Festuca valesiaca*. Також до складу угруповань входять декілька рідкісних трав'яних видів – *Sesleria heufleriana*, *Stipa pennata*. Для біотопів із цими угрупованнями характерні гемікарбонатно-фільні умови (збагачені карбонатами ґрунти на лесовій основі, а саме дерново-карбонатні), що відповідає едафічним умовам місцевиростань описаних ценозів [7]. Угруповання представлені у Вінницькій, Хмельницькій і Чернівецькій обл.

Описаний нами раніше [6] союз *Lamio-Acerion tatarici* на території дослідження представлений двома асоціаціями. Це в більшості узлісні ценози вздовж дубово-ясеневих

Таблиця 3

Фітоценотична характеристика асоціації *Lembotropido nigricantis-Cornetum maris*

Експозиція	E	SW	SE	SW	SW	S	SW	SW	S	SW	SW	SW	SW	SW	SW
Крутизна схилу	15	10	15	15	10	35	10	15	35	15	15	10	15	15	10
Зімкнутість чаг. ярусу	0.9	1.0	0.9	1.0	1.0	0.6	1.0	1.0	0.8	1.0	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0
Проективне покриття, %	5	5	15	20	5	30	5	30	20	10	16	15	5	10	20
Кількість видів	18	14	18	17	17	15	12	20	18	13	14	18	17	15	14
Номер опису в базі даних	1033	936	965	934	935	1025	937	933	1026	940	943	944	939	941	942
Номер опису в таблиці	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Lembotropido nigricantis-Cornetum maris ass. nov. hoc loco ass. nov. hoc loco

<i>Cornus mas</i>	4	3	3	4	3	3	4	2	5	5	5	2	5	5	5
<i>Lembotropis nigricans</i>	.	+	+	+	2	.	1	+	.	1	+	.	2	1	1
<i>Cotinus coggygria</i>	+	4	.	.	.	+	3	.	+	1	.	+	.	+	3

All. Berberidion Br.-Bl. 1950

<i>Swida sanguinea</i>	3	2	1	3	+	2	+	1	3	1	+	3	+	3	.
<i>Viburnum lantana</i>	+	1	+	+	3	.	2	+	+	+	+	+	1	+	1
<i>Berberis vulgaris</i>	+	+	.	+	+	+	.	+	+	+
<i>Cerasus mahaleb</i>	.	.	3	1	+	.	.	2	.	.	.	+	.	2	.
<i>Rosa rubiginosa</i>	1	.	.	+	+	+	+	+	.	+	.
<i>Rosa dumalis</i>	+	.	1	+	.	.

Cl. Rhamno-Prunetea Rivas Goday et Carb. 1961 (*All. Berberidion* Br.-Bl. 1950)

<i>Crataegus leiomonogyna</i>	1	+	.	2	2	.	.	+
<i>Rhamnus cathartica</i>	+	+	.	.	+
<i>Ulmus carpinifolia</i>	1	1	+	+	.	.
<i>Frangula alnus</i>	+	+	.	+
<i>Crataegus fallacina</i>	4	1	.	.

Інші види:

<i>Salvia verticillata</i>	+	.	.	+	+	.	.	+	+	.	.	.	+	.	.
<i>Teucrium chamaedrys</i>	1	.	2	2	+	3	+	2	2	1	2	1	1	+	1
<i>Coronilla varia</i>	+	+	.	.	+	+	+	1	+	+	2	.	+	.	.
<i>Achillea submillefolium</i>	+	+	.	+	+	+	+	.	.	.
<i>Daucus carota</i>	.	+	2	.	+	.	.	+	+	+
<i>Euphorbia cyparissias</i>	.	.	.	1	+	1
<i>Festuca valesiaca</i>	.	+	3	.	2	2	.	+	1	2
<i>Fragaria viridis</i>	1	+	.	1	1	.
<i>Poa angustifolia</i>	+	2	.	.	.	2	.	.	+
<i>Galium ruthenicum</i>	1	.	.	+	.	.	2	+	.	+
<i>Melampyrum arvense</i>	.	+	2	.	.	.	2
<i>Stachys recta</i>	.	+	.	+	.	.	+	+
<i>Thalictrum minus</i>	.	.	.	3	+	.	.	.	1	.	.	.	+	+	.
<i>Viola ambigua</i>	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	+	+	.	.	.

Види, які трапляються зрідка: *Anthericum ramosum* [6 (+)]; *Agrimonia eupatoria* [5 (+), 8 (+), 12 (+)]; *Artemisia austriaca* [3 (+)]; *Asparagus officinalis* [12 (+)]; *Aster amellus* [5 (+)]; *Aurinia saxatilis* [3 (+)]; *Brachypodium pinnatum* [13 (+)]; *Bupleurum falcatum* [9 (+)]; *Campanula sibirica* [3 (+)]; *Clematis integrifolia* [6 (+)]; *Cotoneaster melanocarpus* [3 (+)]; *Crataegus lipskyi* [12 (4)]; *Crataegus pseudokyrstostyla* [9 (+)]; *Eryngium campestre* [11 (+)]; *Euonymus europaea* [10 (+)]; *Fraxinus excelsior* [3 (+)]; *Galium aparine* [4 (+)]; *Galium mollugo* [3 (+)]; *Galium verum* [1 (2)]; *Geum urbanum* [12 (1)]; *Hieracium virosum* [10 (+), 14 (2), 15 (3)]; *Inula ensifolia* [4 (1), 8 (+)]; *Libanotis intermedia* [3 (2)]; *Melica transsilvanica* [7 (+), 9 (+)]; *Pimpinella saxifraga* [13 (+)]; *Poa versicolor* [3 (1)]; *Polygala sibirica* [1 (+)]; *Polygonatum multiflorum* [7 (+)]; *Primula veris* [8 (+), 15 (+)]; *Prunus stepposa* [11 (1), 12 (1)]; *Rhamnus tinctoria* [3 (1)]; *Rosa pomifera* [3 (1)]; *Sesleria heuffleriana* [3 (1)]; *Stachys transsilvanica* [1 (+), 3 (+), 9 (+)]; *Stenactis annua* [12 (+)]; *Stipa pennata* [6 (3), 9 (2)]; *Taraxacum officinale* [7 (+), 15 (+)]; *Veronica austriaca* [14 (+)]; *Vinca herbacea* [6 (1), 9 (+)]; *Vincetoxicum hirundinaria* [6 (1), 9 (3), 11 (+)]; *Viola*

ambigua [4 (1), 8 (1), 11 (+), 12 (+)]; *Viola hirta* [1 (+)]. **Локалізація і дата опису:** 1033 – 22.06.08 Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Дмитрашківка, між камінням; 936 – 09.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н, ок. с. Куражин; 965 – 12.06.08 Чернівецька обл., Кельменецький р-н, ок. с. Дністрівка; 934 – 09.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н, ок. с. Куражин; 935 – 09.06.08 Там само; 1025 – 22.06.08 Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Дмитрашківка, між камінням; 937 – 09.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н, ок. с. Куражин; 933 – 09.06.08 Там само; 1026 – 22.06.08 Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Дмитрашківка, між камінням; 940 – 09.06.08 Хмельницька обл., Новоушицький р-н, ок. с. Куражин; 943 – 09.06.08 Там само; 944 – 09.06.08 Там само; 939 – 09.06.08 Там само; 941 – 09.06.08 Там само; 942 – 09.06.08 Там само.

Таблиця 4

Фітоценотична характеристика союзу *Lamio purpureae-Acerion tatarici*

Експозиція	W	SE	E	SE	E	E	E
Крутизна схилу	35	–	–	15	35	35	10
Зімкнутість чаг. ярусу	1.0	0.9	0.8	0.9	0.7	0.9	0.9
Проективне покриття, %	35	30	20	30	30	40	30
Кількість видів	16	16	18	14	13	15	17
Номер опису в базі даних	1019	985	988	1005	1007	1008	1011
Номер опису в таблиці	1	2	3	4	5	6	7
Номер синтаксону	1	2		3			

***P.s.-A.t. chaerophyllotum temulae* Fitsailo 2007**

<i>Chaerophyllum temulum</i>	3
<i>Quercus robur</i>	+
<i>Pruno stepposae-Aceretum tatarici</i> Fitsailo 2007							
<i>Acer campestre</i>	.	1	1
<i>Pyrus communis</i>	.	+	+	1	.	.	.
<i>Viola ambigua</i>	+	1	2
<i>Prunus stepposa</i>	3	5	5	4	.	.	.

***Potentillo sulfareae-Aceretum tatarici* Fitsailo 2007**

<i>Potentilla sulphurea</i>	+	+	.
<i>Viburnum lantana</i>	1	2	1
<i>Crataegus leiomonogyna</i>	3	3

***All. Lamio purpureae-Acerion tatarici* Fitsailo 2007**

<i>Acer tataricum</i>	5	2	+	4	4	4	+
<i>Lamium purpureum</i>	+	.	.	+	.	+	.
<i>Rosa canina</i>	.	.	+	.	1	.	+
<i>Sedum telephium</i>	.	+	.	3	.	.	3

***Cl. Rhamno-Prunetea* Rivas Goday et Carb. 1961 (*All. Lamio purpureae-Acerion tatarici* Fitsailo 2007)**

<i>Rosa corymbifera</i>	.	.	.	+	.	+	.
<i>Rosa pomifera</i>	.	.	+
<i>Euonymus europaea</i>	4
<i>Rhamnus cathartica</i>	2
<i>Cerasus avium</i>	1
<i>Lonicera xylosteum</i>	1	.	.

Інші види:

<i>Achillea submillefolium</i>	+	.	1	.	.	.	+
<i>Agrimonia eupatoria</i>	2	1	.	+	.	3	+
<i>Festuca valesiaca</i>	.	3	.	.	+	3	3
<i>Fragaria viridis</i>	2	+	3	.	.	.	+
<i>Galium aparine</i>	2	.	.	2	+	2	1
<i>Poa angustifolia</i>	3	3	2	3	.	+	.
<i>Elytrigia repens</i>	.	+	.	2	3	.	.
<i>Vicia tetrasperma</i>	.	.	+	1	3	3	.

Види, які трапляються зрідка: *Artemisia absinthium* [3 (+)]; *Asparagus officinalis* [5 (+)]; *Campanula rapunculus* [1 (+)]; *Carex contigua* [6 (+)]; *Carex praecox* [2 (+)]; *Cerinthe minor* [6 (+)]; *Convolvulus*

arvensis [4 (+)]; *Coronilla varia* [2 (+)]; *Eryngium campestre* [3 (+)]; *Euphorbia cyparissias* [2 (+), 7 (+)]; *Fraxinus excelsior* [2 (+), 3 (+)]; *Galium mollugo* [1 (+)]; *Galium verum* [3 (+)]; *Geum urbanum* [7 (1)]; *Hypericum hirsutum* [7 (+)]; *Libanotis intermedia* [7 (2)]; *Medicago romanica* [5 (+)]; *Melica transsilvanica* [6 (2)]; *Origanum vulgare* [4 (+)]; *Salvia verticillata* [1 (+)]; *Sorbus torminalis* [3 (1)]; *Stenactis annua* [4 (+), 7 (1)]; *Taraxacum officinale* [3 (+)]; *Teucrium chamaedrys* [5 (2)]; *Urtica dioica* [1 (+)]; *Valeriana stolonifera* [1 (1)]; *Veronica chamaedrys* [2 (2), 3 (+)]; *Vincetoxicum hirsutinaria* [6 (+)]; *Viola arvensis* [5 (+)]. **Локалізація і дата опису:** 1019 – Вінницька обл., Піщанський р-н, ок. с. Мирюлюбівка, між уламків каміння; 985 – Вінницька обл., Мурованокуриловецький р-н, ок. с. Жван, узлісся; 988 – Вінницька обл., Мурованокуриловецький р-н, ок. с. Жван, узлісся; 1005 – Вінницька обл., Немирівський р-н, ок. с. Самчинці, схили до р. П. Буг; 1007 – Вінницька обл., Немирівський р-н, ок. с. Самчинці, схили до р. П. Буг; 1008 – Вінницька обл., Немирівський р-н, ок. с. Самчинці, схили до р. П. Буг, між камінням; 1011 – Вінницька обл., Немирівський р-н, ок. с. Самчинці, схили до р. П. Буг, між камінням. **Номери позначено синтаксони:** 1 – субасоціація *Pruno stepposae-Aceretum tatarici chaerophyllotosum temulae*; 2 – асоціація *Pruno stepposae-Aceretum tatarici*; 3 – асоціація *Potentillo sulfareae-Aceretum tatarici*.

вих байрачних лісів. Асоціація ***Pruno stepposae-Aceretum tatarici*** (табл. 4, описи 1–4), чагарникові угруповання якої сформовані як узлісні ценози на ділянках із сірими лісовими ґрунтами або як окремі комплекси на місці зведених байрачних лісів. У формуванні чагарникового ярусу беруть участь *Prunus stepposa*, *Acer tataricum*, *A. campestre* й *Pyrus communitis* із незначною участю *Rosa canina*, *R. corymbifera*, *R. pomifera* й *Sorbus torminalis*. У трав'яному ярусі характерна перевага мезоксерофітів. Розповсюджені ці угруповання у Вінницькій області (Піщанський, Немирівський і Мурованокурилівський р-ни). Субасоціація ***Pruno stepposae-Aceretum tatarici chaerophyllotosum temulae*** (табл. 4, опис 1). Угруповання виявлено на західному схилі (<30°), між уламків каміння. Для угруповань характерна наявність нітрофілів – *Galium aparine*, *Chaerophyllum temulum*, *Urtica dioica*.

Асоціація ***Potentillo sulfareae-Aceretum tatarici*** (табл. 4, описи 5–7). Угруповання сформоване на схилах до р. Півд. Буг між уламків гранітних порід. Чагарниковий ярус (зімкнутістю 0.7–0.9) складений з *Crataegus leiomonogyna*, *Viburnum lantana* й *Acer tataricum*. Зрідка трапляються *Euonymus europaea*, *Lonicera xylosteum* й *Cerasus avium*. В трав'яному ярусі переважають *Festuca valesiaca*, *Vicia tetrasperma*, *Galium aparine*. Поширені дані угруповання в Немирівському р-ні Вінницької обл. на ділянках схилів (<10–35°) східної експозиції з сірими лісовими ґрунтами.

Отже, чагарникова рослинність класу Rhamno-Prunetea Подільсько-Бессарабського Придністров'я представлена трьома союзами, десятьма асоціаціями й однією субасоціацією. Поєднання ксерофітних і мезофітних елементів, різне насичення карбонатами ґрунтів характеризує умови формування чагарникових ценозів, їхню екологічну специфіку і загальном специфіку регіону досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Геоботаничне районування УРСР. К.: Наук. думка, 1977. 304 с.
2. Клімат України / за ред. В.М. Липінського, В.А. Дячука, В.М. Бабіченко. К.: Вид-во Раєвського, 2003. 343 с.
3. Определитель высших растений Украины. К.: Наук. думка, 1987. 548 с.
4. Физико-географическое районирование Украинской ССР / под ред. проф. В.П. Попова, проф. А.М. Маринича, доц. А.И. Ланько. К.: Изд-во Киев. ун-та, 1968. 684 с.
5. Фіцайло Т. В. Чагарникові угруповання Правобережного Лісостепу України // Актуальні проблеми ботаніки та екології: зб. наук. пр. Вип. 1. К.: Фітосоціоцентр, 2005. С. 177–183.

6. *Фіцайло Т. В.* *Lamio purpureae-Acerion tatarici* – новий союз класу *Rhamno-Prunetea Rivas Goday et Carb.* 1961 // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. біол. 2007. Вип. 43. С. 115–125.
7. *Фіцайло Т. В.* Екологічна диференціація чагарникової рослинності Подільсько-Бессарабського Придністров'я // Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонового Придністров'я: матеріали Першої міжнар. наук-практ. конф., присв. сторіччю ботан. досліджень у регіоні (11–12 вересня 2014 р., м. Заліщики). Ліга-Прес, 2014. С. 204–209.
8. *Fijałkowski D.* *Zespoły roślinne Lubelszczyzny.* Lublin, 1991. 330 p.
9. *Matuszkiewicz W.* *Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski.* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 2001. 537 p.
10. *Moravec J. a kol.* *Rostlinná spoločenstva České republiky a jejich ochrození.* Severočes. Přír., Litoměřice, Příloha, 1995. 206 s.
11. *Oberdorfer E.* *Süddeutsche Pflanzengesellschaften. Teil IV. Wälder und Gebüsch.* 2. Aufl., Fischer, Jena, Stuttgart, 1992: New York, Textband 282 pp., Tabellenband 580 pp.
12. *Passarge H.* *Waldpflanzengesellschaften der Barnimtäler bei Hohenfinow* // *Gleditchia.* 1986. T. 14. N 1. S. 181–196.
13. *Rauschert S.* *Übersicht über die Pflanzengesellschaften des südlichen Teiles der DDR* // *Hercynia N.F., Leipzig.* 1990. T. 27. N 3. S. 195–258.
14. *Sirenko I. P.* *Creation a Databases for Floristic and Phytocoenologic Reserches* // *Укр. фітоцен. зб. К., 1996. Сер. А. Вип. 1. С. 9–11.*
15. *Tüxen R.* *Hechen und Gebusche* // *Mitt. geogr. Ges. (Hamburg), 1952. Vol. 50. S. 85–117.*
16. *Wojterska M.* *Mezofilne zbiorowiska zaróslowe Wielkopolski* // *Prace Komisji biologicznej PTPN.* 1990. T. LXXII. 128 p.
17. *Weber H. E., Moravec J., Theourillat D.-P.* *International code of phytosociological nomenclature. 3rd edition* // *J. Vegetation Sci.* 2000. Vol. 11. N 5. P. 739–768.

Стаття: надійшла до редакції 26.03.15

доопрацьована 17.07.15

прийнята до друку 09.12.15

SHRUB VEGETATION OF PODOLIA-BESSARABIAN TRANSNISTRIA

T. Fitsailo

*M.G. Kholodny Institute of Botany, NAS of Ukraine
2, Tereshchenkivska St., Kyiv 01601, Ukraine
e-mail: fitsailo@yahoo.com*

Syntaxonomic, coenotic and ecological features of *Rhamno-Prunetea* class shrub communities of Podolia-Bessarabian Transnistria are considered in the current work. In the area of research three vegetation unions are presented: *Prunion spinosae* (communities usually formed on a more-less eroded loess soils of the gullies, where it often forms dense thickets of *Prunus spinosa* and herbaceous xeromesophilic species); *Berberidion vulgaris* (multispecies thickets of thermophilic species with a large share of steppe and woodside species growing on rich soils) has the most coenotic representation; *Lamio purpureae -Acerion tatarici* (group formed on the place of ravine forests in the outcrops of crystalline rocks). The characteristics of ten associations are given, one of which is an original description – *Lembotropido nigricantis-Cornetum maris*. The combination of xerophytic and mesophytic

elements as well as different soil carbonate content describes conditions of the shrub communities' formation, their ecological peculiarities and overall other characteristic aspects of the study region.

Keywords: syntaxonomy, shrub communities, *Berberidion*, *Prunion spinosae*, *Lamio purpureae-Acerion tatarici*, Podolia, Transnistria.

КУСТАРНИКОВАЯ РАСТИТЕЛЬНОСТЬ ПОДОЛЬСКО-БЕССАРАБСКОГО ПРИДНЕСТРОВЬЯ

Т. Фицайло

*Институт ботаники имени Н.Г. Холодного НАН Украины
ул. Терещенковская, 2, Киев 01601, Украина
e-mail: fitsailo@yahoo.com*

Рассматриваются синтаксономия, ценоотические и экологические особенности кустарниковых группировок класса Rhamno-Prunetea Подольско-Бессарабского Приднестровья. В регионе исследований представлены три союза: *Prunion spinosae* (сообщества формируются обычно по более или менее смытых почвах лессовых пород склонов балок, где нередко образуют непролазные заросли из *Prunus spinosa* и травянистых ксеромезофильных видов), *Berberidion vulgaris* (многовидовые, теплолюбивые заросли со значительным участием степных и опушечных видов на богатых почвах), которые являются наиболее ценоотически репрезентативным, *Lamio purpureae-Acerion tatarici* (сообщества формируются на месте байрачных лесов в расщелинах кристаллических пород). Приведенная характеристика десяти ассоциаций, из которых одна описана впервые – *Lembotropido nigricantis-Cornetum maris*. Сочетание ксерофитных и мезофитных элементов, разное насыщение карбонатами почв характеризует условия формирования кустарниковых ценозов, их экологическую специфику и вообще специфику региона исследований.

Ключевые слова: синтаксономия, кустарниковые сообщества, *Berberidion*, *Prunion spinosae*, *Lamio purpureae-Acerion tatarici*, Подолия, Приднестровье.